

JAN NILSSON

HEMSKHETER I LUR OCH PÅ HEDE

NÅGRA UTVALDA BROTT BEGÅNGNA
MELLAN ÅREN
1850 OCH 1900
I TANUMS HÄRAD BOHUSLÄN

Källmaterial

11

FOSTER LÄGGANDE Å LÖN PÅ SÄM
BEGÅNGET: 1858-01-27
GÄRNINGSMAN: INGER HELENA ANDREASDOTTER

Utdrag ur domboken från Bullarens Häradsrätt. Innehåller alla ingående handlingar i aktuella mål.

Själva protokollsanteckningarna i domboken har vit bakgrund.

Till protokollet bilagda handlingar har grå bakgrund.

Originalhandlingarna kan till vissa delar vara svåra att tyda. Dels kan det bero på bläckfläckar, bortrivet papper eller att inbindningen av domboken gjorts så att ena kanten av en handling blivit "osynlig". Renskrift av texterna har gjorts så långt det är möjligt. Där texten ej kunnat tolkats, har ett frågetecken angetts.

Varje protokoll eller handling inleds med ett id-nr, ex. (v278495.b12480.s2469). Detta nr är ett id som används av företaget ARKIV DIGITAL, när de katalogiserar och lägger ut materialet på internet. Du kan själv, med hjälp av detta id, söka fram aktuellt material på internet, men du måste då prenumerera på tjänsten. En sådan prenumeration kan lösas direkt på ARKIV DIGITALS hemsida.

Dessa rättegångar finns även beskrivna i boken "Hemskheter i Lur och på Hede" som gavs ut 2015 av Tanums Hembygdsförening. Boken sljs av föreningen.

Trevlig läsning

Jan Nilsson, författare

v278502.b2470.s487

Protokoll, hållet vid Urtima Ting i Tanums Härad på tingsstället Hede, den 8de Mars 1858

Ordförande: undertecknad, t f Domare

Nämnd: Häradsdomaren Hans Hansson i Hallind samt

Nämndemännen Hannibal Lind i Långåker, Johannes Hansson i Tofva, Andreas Magnusson i Rungstung, Pål Olsson i Ejde, Hans Månsson i Kärra och Anders Larsson i Sifverbo

...

No 2

I anledning af KronoLänsmannen i detta Härad E J A Strömberg hos Domhufvanden gjord anmälan, att han den 13de nästlidenden Februari i häkte insatt pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, den der skall erkänt, att hon i hemlighet framfödt foster och lagdt detsamma å lön, hvarom KronoLänsmannen jemväl begärt undersökning inför HäradsRätten, har Domhufvanden bestämt denna dag till företagande af dylik undersökning, samt dervid meddelat KronoLänsmannen underrättelse. Då detta mål nu uppropas, är KronoLänsmannen närvarande i egenskap af allmän Åklagare, samt låter för Rätten inställa den häktade.

Om henne företer Åklagaren derefter följande bevis:

"Pigan Ingrid Helena Andreasdotter etc Litt: A

Åklagaren tillkännagifver, att ProvincialLäkaren hållit en undersökning i den tilltalades hemvist, om hvilken undersökning Åklagaren företer Protokoll jemte attest, så lydande:

"Enligt skrifvelse från KronoLäns etc Litt: B

Den tilltalade uppgifver, angående sina lefnadsomständigheter; att hennes föräldrar voro Andreas Larsson och hans hustru Anna Stina Hansdotter på Heden i Tanums socken af detta härad: att hon sedan sitt elfte år varit i tjenst hos fremmande personer inom samma härad, och i tjenst hos hemmansegaren Andreas Olsson i Säm, der hon tjeat öfver tre års tid: samt att hon icke tillförne varit tilltalad för brott.

Beträffande nu ifrågavarande sak afgifver Inger Helena Andreasdotter på frågor frivilligt och utan omsvep, följande bekänelse: Sedan hon under sommaren nästlidet år vid flera tillfällen haft samlag med sin husbonde ofvanbemälda Andreas Olsson, märkte hon i slutet af September månad att hon var hafvande, och att barnet rörde sig. Dessförinnan hade hon icke anat sitt hafvandeskap. Med någon annan än husbonden har hon icke haft samlag, och har ej tillfören varit hafvande eller framfödt foster. Efter förutnämnda tid märkte hon flera gånger, att barnet rörde sig, hvilket inträffade senast wid Jultiden, men icke under tiden derifrån till dess förlossningen skedde. I slutet af Januari, eller Onsdagen den 27de, på eftermiddagen, då den tilltalade uppehöll sig i fähuset, kände hon födsloplågorna, hvilka icke förut under dagen varit märkbara, samt framfödde der i enslighet efter en stunds förlopp ett foster, som väl syntes nästan fullgånget, men saknade lif, om hvilken sistnämnde omständighet den tilltalade säger sig vara förvissad. Hon dolde genast fostret bland någon halm i ett bås i fähuset, der fostret förblef till följande dagen. Då hon stoppade ned det under fähusgolfvet bland der befintlig gödsel. Hvert fostret sedan tagit vägen, kan hon icke förklara. Hon har om sitt hafvandeskap blifvit tillspord såväl af sin matmoder Johanna Nilsdotter som af sin moder, men nekat för begge; dock skedde matmoderns spösmål innan den tilltalade ännu sjelf förstod, att hon var hafvande. Hon har icke för någon annan person yppat sin belägenhet, eller sökt råd eller annan hjälp deri. Hon hyste icke någonsin afsigt, att afdagataga sitt barn; men då hon wid födseln märkte, att fostret saknade lif, föll det henne in, att undandölja detsamma, emedan en dylik gerning, såsom hon då tyckte, icke kunde hafva något att betyda. Hon leddes väl härvid äfven af den önskan, att på sådant sätt undgå den skam, hon eljest skulle ådraga sig.

För att höras i målet har Åklagaren låtit inkalla den tilltalades husbondsfolk, Andreas Olsson och Johanna Nilsdotter samt deras son David Andreasson äfvensom närmaste grannar, bemälda Andreas Olssons fader Olof Persson och broder Petter Olsson jemte den senares tjenstefolk, drängen Andres Larsson och pigan Olena Jonasdotter, alla boende på Säm. Det upplyses härvid, dels att Petter Olssons hustru Johanna Hansdotter för fjorton dagar sedan framfödt barn, och ännu icke tillfrisknat, hvarföre hon ej heller blifvit till detta rättegångstillfälle inkallad, samt dels att flere närmare grannar, än de redan nämnda, ej finnas å ifrågavarande ställe.

Ofvanbemälda, nu inkallade personer äro till städes vid rätten. Af dem höras Andreas Olsson, Johanna Nilsdotter och David Andreasson utan ed, men de öfriga, hvilka, såvidt nu kan utrönas, icke stå uti något jäfsförhållande till den tilltalade, få aflägsa sanningseden, warnas för missbruk deraf, samt höras i hvarandras frånvaro; och uppgifva dessa personer härvid följande:

Io Andreas Olsson: Nekar, att hafva haft samlag med den tilltalade, på sätt hon uppgifvit. I öfrigt förklarar Andreas Ols-

son, att han väl bemärkt, att den tilltalade under hösten nästlidet år blifvit tjockare än förut, men då hon nekat, att hon varit hafvande, hwarom såväl Andreas Olsson samt hans hustru tillsport henne, hade Andreas Olsson ansedt sig sakna skäl att misstänka något dylikt, hvarföre han ej heller vidtagit någon åtgärd, för att vinna upplysning i saken, eller sökt att taga vård om den tilltalade. Att den sistnämnda framfödt något foster, war aldeles obekant för Andreas Olsson, ända till dess Provincial Läkarens undersökning skedde. Han har sjelf med sin hustru flera barn.
Uppläst och vidkändt.

2o Johanna Nilsdotter: att hon flera gånger, sist i Januari månad innevarande år, tillsport den tilltalade, med anledning af uppkommet rykte derom, att hon skulle vara hafvande; men då den tilltalade städse nekat dertill, hade Johanna Nilsdotter ansedt sig ej böra misstänka henne, eller vidtaga någon vidare åtgärd i saken. Johanna Nilsdotter bemärkte väl, att den tilltalade smalnadt på senaste tiden, men föranleddes icke heller deraf, att tro, det den tilltalade framfödt något foster, hwarom Johanna Nilsdotter förblef i okunnighet, intill dess undersökning af Läkaren skedde. Johanna Nilsdotter widhåller dessa uppgifter, ehuru hon göres uppmärksam på, att hon, som sjelf eger flera barn, bort, utan afseende å den tilltalades nekande, förstå hennes belägenhet. Att den tilltalade haft samlag med någon mansperson, visste icke Johanna Nilsdotter.
Uppläst och vidkändt

3o David Andreasson: är 19 år gammal, och, kan icke meddela något till upplysning i saken.

4o Petter Olsson: i slutet af Augusti eller början af September nästlidet år märket vittnet, att den tilltalade började blifwa tjockare än förut, hwarföre vittnet liksom flera andra personer misstänkte, att hon wore hafvande, hwarom äfven allmänt rykte uppstod. Att den tilltalades husbondefolk hade kännedom om detta rykte, vet vittnet, men känner deremot icke, huruvida de misstänkte eller afvetat, att ryktet varit grundadt. Wittnet har icke talat med den tilltalade, och känner icke vidare till upplysning i målet, än att hon i slutet af Januari månad syntes smalare, än under närmast föregående tid.
Uppläst och vidkändt

5o Anders Larsson: lika med Petter Olsson, utom beträffande den tilltalades husbondefolk, i hvilket hänseende detta vittne icke kan meddela någon upplysning.
Widkändt.

6o Olena Jonasdotter: i Augusti månad nästlidet år märkte vittnet först, att den tilltalade war hafvande, men vittnet påminner sig ej säkert, om det war i början eller slutet af månaden. Wittnet frågade henne äfven derom en gång på nyåret, men hon nekade, under yttrande tillika, att vittnet icke behöfde taga sig någon omsorg om henne. Huruvida hennes husbondefolk kände hennes hafvandeskap. Vet icke vittnet, som aldrig hört dem tala om den saken. Hvem barnfadren varit, känner vittnet ej heller. I slutet af nästlidna Januari månad syntes den tilltalade smalare än kort förut. Uppläst och widkändt.

7o Olof Persson: vittnet, som bor hos vittnet Petter Olsson, har väl under hösten förlidet år hört omtalas, att Inger Helena Andersdotter skulle vara hafvande, men känner intet vidare derom.
Widkändt

Samtliga inkallade personer begära ersättning för inställelsen, under uppgift att de hafva 1/2 mil till tingsstället, hvilken uppgift i Rätten vitsordas.
Åklagaren öfverlemnar härefter målet till afgörande i befintligt skick, enär vidare upplysning deri sannolikt icke woro att vinna. Dervid yrkar Åklagaren ansvar enligt Lag dels å den tilltalade för att hon födt foster å lön, dels ock å hennes husbondefolk för det de, ehuru hennes belägenhet varit uppenbar, likwäl underlåtit att om henne taga den vård, som vederborts.
Efter öfverläggning afkunnar HäradsRätten i målet följande

Beslut

HäradsRätten anser nödigt, att, innan målet afgöres, deri höra hustru Johanna Hansdotter i Säm, hwaför detsamma uppskjutes till fjerde rättegångsdagen af nästa lagtima Ting, eller Måndagen den 22 i denna månad, då Åklagaren bör återkomma, samt hafva till inställelse kallat bemälda Johanna Hansdotter; och skall den tilltalade emellertid förblifva i fängelse, samt å sagda dag af Åklagaren ånyo wid Rätten inställas.

Som ofvan

På HäradsRättens vägnar
J L Bååth

v278502.b2510.s495

Litt A

Pigan Ingrid Helena Andersdotter från Nedre Säm Westergården i Tanums socken som är häktad för fosters å lön läggande, är född i Tanums församling den 29 September 1835 (trettiofem). Äger hjälplig Christendomskunskap, har brukat Nådemedlen, den hel Nattvarden senast, enligt anteckning i communion längden i Maj månad sistförfl år, men säger sig och hafva varit Nattvardsgäst för ett par månader sedan, hvilket i den icke är uppfördt och har hon före detta hennes ofvanbemälda begångna då varit till wandeln oklandrad.

Tanums Prestgård den 8de Mars 1858

P E Ericsson

Pastor

v278502.b2510.s495

Litt B

Enligt skrifvelse från KronoLänsmannen i Tanum E J A Strömberg, det pigan Inger Helena Andersdotter på Säm, i Tanums socken, antingen fördrifvit foster eller och framfödt barn och lagt detsamma å lönn, begaf sig undertecknad den 13 februari 1858 till Säm för att undersöka förhållandet och fann Inger Helena Andersdotter hafva mjölk i bröstet, å bukbetäckningen syntes tydligt de hvita linierna efter förut gånget hafvandeskap, ur vagina utflöt gulgrönt slem och modernmunnen så öppen att toppen af pekfingret kunde deri införas. Sedan Andersdotter förmått visa hvarest hon undandöljt fostret, påträffades under golfvet i fähuset, endast nackbenet och venstra hjessbenet, inbäddadt i gödsel, af hvilket sednare (hjessben) vinklarna åt fontanellerna äro nästan fullständigt utbildade.

Attest

Af undersökningen synes att Inger Helena Andersdotter hade mjölk i bröstet, å bukbetäckningen syntes tydligt de hvita linierna efter förut gånget hafvandeskap, ur vagina utflöt gulgrönt slem, och modernmunnen var så öppen att toppen af pekfingret deruti kunde införas, hvaraf inhämtas att hon för icke lång sedan blifvit förlöst.

Af undersökningen af de, under golfvet i ladugården, funna benen synes att de är fontanellerna vettande vinklarna af hjessbenet voro nästan fullständigt utbildade, hvilket bevisar att fostret sannolikt varit fullgånget, hvilket allt intygas på förut aflagd Embetsed och så sant mig Gud hjelpe till lif och själ.

Strömstad den 21 februari 1858

P A Drougge

Provincial Läkare

v278502.b1880.s369

1858 den 22 Mars

No 92

Allm Åklagare

./.

Inger Helena Andersdotter

Rannsakningsmålet, som är uppskjutet från Urtima Tinget den 8 dennes, rörande pigan Inger Helena Andersdotter från Säm, häktad och tilltalade för foster läggande å lönn, återföretages i närvaro af KronoLänsmannen E J A Strömberg såsom allmän Åklagare, sedan den tilltalade blifvit från Häradshäktet införd.

Efter förra Protokollets uppläsning yttrar Åklagaren att den beredvillighet till bekännelse som den tilltalade genast visade inför HäradsRätten, hade hon icke straxt ådagalagt vid hans föregående förhör med henne. Hon hade nemligen vid hans första förhör, som egt rum vid tingsstället af Provincial Läkarens å hennes kropp anställda undersökning, anständigt nekat, att hafva framfödt något foster, till och med att hafva varit hafvande, hvilket hon vidhållit äfven en stund efter Läkarens förklarande det hon befunnit sig i sådant tillstånd; men när hon deruppå bekände, var hennes bekännelse fullkomligt öfverensstämmande med den hon sedermera inför HäradsRätten afgifvit, dock hade hon icke röjt något tecken till ånger, utan funnit sig ej hafva något ondt gjort, då fostret varit dött innan det föddes.

Beträffande hustru Johanna Nilsdotters och vitnet Olena Jonasdotters uppgift vid förra ransakningen förklarar den tilltalade, på fråga, att Johanna Nilsdotter ett par gånger på hösten, sedan barnet märkts hafva fått lif, och äfven en gång i Januari månad, sedan det under flera dagar icke låtit känna sig såsom lefvande, samt Olena Jonasdotter något fram i sistnämnda månad sport henne om hon icke vore hafvande, men att hon vid alla dessa tillfällen lemnat nekande svar.

Den tilltalade, antydde att närmare redogöra, huru hon undangömt fostret, efter hvilket endast påträffats tvänne ben ur hufvudet, om dessa få anses hafva verkligen tillhört detsamma, uppgifver att uti hennes husbonde Anders Olssons fähus finnes midt under gödselgluggen, som sitter i väggen, ett hål i golfvet af omkring en alns längd och en plankas bredd, tillkommande genom att en af golfvets plankor der afbrutits eller afrutnadt. Genom detta hål och andra otätheter i golfvet har under tidernas

lopp nedflutit gödsel i mellanrummet under golfvet, hvilket mellanrum är omkring ett par alnar högt; och under det beskrifna hålet på golfvet hade gödseln samlats till den mängd att den stod icke längre än vid pass en half aln under golfvet. Här, på den samlade gödseln, lade hon fostret, insvept i en gulrutig bomullsduk, som hon tog ifrån sin hals, och ofvanpå fostret kastade hon färsk gödsel ner från fähuset, så att den fyllde nära upp emot golfvet. Hon, den enda som gick i fähuset, hade icke märkt någon rubbning i omförmälda gödselhög alltintill Länsmannens besök vid det tillfälle, då hon af Läkaren undersöktes. Hon hade aldrig varseblifvit att det funnes råttor i fähuset; och något tecken att andra djur varit under fähusgolfvet, så att fostret kunnat blifva af dem uppätet, hade hon ej heller förmärkt; hon anser detta sednare icke alls sannolikt, när hon erinrar sig beskaffenheten af stenarna under fähuset och att härtill kommer, det denna mer är på husets ena sida täckt af en annan stor gödselhög.

Länsman Strömberg och KronoRättaren Hans Månsson upplysa att när de, hvilka äro de som hittade benbitarne, som omförmäles i Provincial Läkarens undersökningprotokoll, gräfd i gödseln under fähusgolfvet, omkring det af den tilltalade beskrifna hålet, der den samlade gödseln, såsom hon säger, räckte till ungefär 1/2 aln under golfvet, fanns gödseln tätt hoppackad och ej minsta tecken att den varit rubbad af råttor eller andra djur. Nära de båda benbitarna hittades och en mindre flik af en gul och röd bomullsduk, hvilken flik icke tillvaratogs. Gödselns genomsökande skedde med största noggrannhet. Vid förra ransakningen hindrade vitnet Johanna Hansdotter från Säm är nu tillstädes. Jäf emot henne förekommer icke, och hon får därför aflägga föreskrifven ed, uppå hvilken hon, efter erhållen påminnelse om edgångens vig, vitnar: Hon, som bor blott några få famnar från Andreas Olsson i Säm, hos hvilken den tilltalade tjänade förllidet år, förnam då allraförst något efter midsommaren ett rykte att den tilltalade skulle vara hafvande, men kunde icke märka någon sådan förändring å hennes kropp förrän i Augusti månad. En gång vid Mickelsmessotiden, då vitnets syster Maja Hansdotter var tillstädes, framställde den sednare till den tilltalade, som inkom till vitnet, den fråga, om sant vore det den tilltalade befunnes hafvande; och då den sednare härtill nekade yttarde vitnet att hvar och en kunde lika tydligt finna af den tilltalades utseende det hon var hafvande, som man kunde se att vt, som då ock var med barn, befann sig i samma ställning, tilläggande vitnet dock en varning, att den tilltalade "icke skulle göra något ytterligare som vore galet", och en bön att hon måtte komma ihåg "hvad Pastor Berggren sade då han beredde henne till hennes första Nattvardsgång". Utan att svara vt ett ord gick den tilltalade ut; och när vitnet om en stund ånyo träffade henne ute på gården i ett qvarnskjul, der hon hade någon sysselsättning vände hon sig sjelfmant till vitnet med de orden, "att det vore fasligt länge hon finge höra talet om att hon skulle befinnas i hafvande, och att, om så hade varit, skulle barnet redan hafva både brosk och ben". I slutet af nästlidne Januari, en gång när vt kom på besök till den tilltalades matmoder, märkte vitnet att den tilltalades kropp var blifven af vanlig smalhet igen, men att hon utanpå de underkjortlar, hon brukar bära, hade en stoppad kjortel, sannolikt för att hennes kropp icke så lätt skulle märkas hafva förlorat sin tjocklek.

På Åklagarens fråga om icke vt hört rykte att den tilltalade en gång förr varit hafvande, men skaffat undan fostret, tillägger vitnet att sistlidne sommar, staxt rykte uppkom att den tilltalade vore hafvande, hade fattighjonet Oleana på Olseröd, vanligen kallad GammelMor, vid ett tillfälle i vitnets hus, derunder talet fallit på den tilltalades förmodade hafvandenskap, berättat sig hafva hört af den tilltalades egen moder att den tilltalade förr en gång varit hafvande, men dolt sitt tillstånd och skaffat fostret undan.

Vidare spørjer Åklagaren om icke vitnet känner att i slutet af nästlidne Januari månad, således vid den tid då den tilltalades förlossning inträffade, dörrarna varit stängda och gardinerna nedsläppta hos den tilltalades husbonde Andreas Olsson, hvilket Åklagaren förmäler att den tilltalades moder uppgifvit för honom; men vt förmäler sig härom icke hafva erfarit något.

Hvad vitnet haft att förtälja upprepas utur Protokollet för vitnet, som godkänner uppfatningen.

Den tilltalade nekar till att hon förr varit hafvande.

Åklagaren äskar uppskof för att närmare efterhöra, både om någon sanning kan vara i den uppgift han fått om tillslutningen af Andreas Olssons hus, och hvad grund må ligga för berättelsen om att den tilltalades föregående hafvandenskap: Med bifall hvartill HäradsRätten uppskjuter ransakningen till den 19 instundande April, då Åkl eger förebringa de vidare upplysningar, han må hafva erhållit, samt den tilltalade skall här åter inställas från länets Cellfängelse, dit hon ? Förpassas, för att derstädes under tiden hållas förvarad.

Afföres. Afräda.

Fortsättning No 113

Den 19 April 1858

No 113

Fortsättning från

Nr 92

Jemlikt beslut den 22 sistl Mars, antecknad häröfvan i Domboken Nr 92, påropas till fortsatt behandling ransakningsmålet angående pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, häktad och tilltalad för fösters läggande å lönn. Allmänna Åklagaren, Kronolänsmannen E J A Strömberg, anmäler sig härvid och inställes den tilltalade af fängbevakningen. Tillika äro tillstädes, i följd af kallelse från Åklagaren, ej mindre tvänne vitnen, Hustruerna Christina Olsdotter under Säm och Maria Christina Strand under Arendal, än ock den anklagades moder, Enkan Anna Stina Ruderberg (Hansdotter ?) under Heden.

I förra ransakningsprotokollet omförmälte fattighjonet Oleana på Olseröd, rätteligen Oleana Dahlberg på Säm, som för då hörda vitnet Johanna Hansdotter, enligt dennes utsaga, berättat sig hafva hört af den tilltalades egen moder att den tilltalade förr en gång varit hafvande men dolt sitt tillstånd och skaffat fostret undan, har ock blifvit af åklagaren till denna rättegångsdag inkallad såsom vitne, men kan för ålderdomssvaghet, - hon lär vara omkring 80 år gammal, - och andra bräckligheter icke komma till Tinget, utan begär Åklagaren att hon måtte i sitt hem få aflägga vitnesmålet.

Sedan den anklagade förklarar sig ej hafva något att påminna emot de närvarande vitnena och, vid efterfrågan Domstolen icke heller kunnat finna någon jäfaktighet hos dessa, få de, Maria Christina Strand och Christina Olausdotter, aflägga föreskrifven ed, uppå hvilken de, efter erinran om edgångens vikt, serskilt höras och berätta:

1o Hustru Maria Christina Strand under Arendal: I april månad sistl år, då den tilltalade tjänade hos Hemmansegaren Andreas Olsson i Säm, hade dennes hustru Johanna Nilsdotter fallit i barnsäng och vt skött henne en dag, medan hon låg sjuk. Hela dagen gick Andreas Olsson något rusig i följd af omåttligt förtärande af starka drycker. På aftonen hade både han och den tilltalade varit ovanligt länge borta ifrån stugan, der Johanna Nilsdotter låg och vitnet sig jemväl befann; och när de båda förre nästan samtidigt der åter inträdde, hvarvid de kommo från köket, hade Andreas Olsson icke sin byxor upphängda, utan i oordning och uppbar dem med händerna. Han gick straxt och lade sig, dervid den tilltalade på hans begäran var behjälplig att draga af honom byxorna; och sedan han lagt sig låg han och pratade för sig sjelf att han ville hafva Helena till sig i sängen.

Den tilltalade förklarar sig icke minnas de tilldragelser, vt Strand omtalat, men upplyser att det varit omkring den af vitnet afsedda tid, som det brottsliga umgänget emellan Andreas Olsson och den tilltalade börjats.

2o Hustru Christina Olsdotter under Säm: att också hon biträdde i hennes granne Andreas Olssons hus några dagar under April månad sistl år, medan hans hustru Johanna Nilsdotter låg i barnsäng. Vt iakttog att ett synnerligen kärligt förhållande egde rum emellan Andreas Olsson och den tilltalade Inger Helena Andreasdotter och att han, så mycket han kunde, sökte tillfälle att få vara allena med henne. Flera gånger överraskade vitnet dem ensamma i köket samt Andreas smekande Inger Helena. En gång fäste det vitnets uppmärksamhet, att Andreas och Inger Helena ensamma uppehöll sig ovanligt länge i ett uthus, utan känd sysselsättning. Inger Helena Andreasdotter klagade sig sjuk, och fann vt henne hafva sådana krämpor som tillhör hafvandeskap; på grund hvaraf vt ock genast antog att Inger Helena var hafvande. Den tilltalade hade frågat vt, om det icke såg ut ut såsom skola hennes matmoder, Johanna Nilsdotter, dö i sin då varande sjukdom, hvarpå vt icke svarat; men när den tilltalade om en stund återkom med samma fråga, sporde vt henne hvad mening hon hade och om det möjligen kunde vara hennes önskan att blifva Andreas Olssons andra hustru, hvarefter hon yttrade, "att de ville så hafva det" och att hon sett något hvitt skymta för ett fönster, såsom hon hört sägas brukade någon gång ske till ett förebud om dödsfall i huset. När hustrun Johanna Nilsdotter nyss var kyrktagen och vt kom på ett besök till henne, hade Johanna Nilsdotter förebrått vitnet att hafva utspridt rykte, det Inger Helena Andreasdotter skulle vara med barn af Andreas Olsson, och försäkrat vit att detta rykte alldeles saknade grund. Slutligen berättar Christina Olsdotter lika med vt Strand angående att när Andreas Olsson hvilken varit något rusig, och den tilltalade efter en längre utevaro inträdt från köket, Andreas Olsson haft sina byxor i oordning och uppburit dem med händerna samt att när han lagt sig han legat och pratat för sig sjelf om att han ville hafva Ingrid Helena Andreasdotter till sig i sängen. Bägge vitnena hade den stunden setat vid Johanna Nilsdotters sjuksäng. Tilläggande vt att när Andreas Olsson hade lagt sig, hade Inger Helena Andreasdotter på hans begäran gått och bredt på honom täcket, dervid hon klappat honom på ryggen, så att det hördes framme i rummet der vt satt.

Uppläst och vidkändt.

Härefter höres Enkan Anna Stina Ruderberg, eller den tilltalades moder. Hon försäkrar att hon aldrig haft ett sådant yttrande, som det efter Oleana Dahlberg berättade, eller kände det ringaste, hvaraf hon kunde antaga att hennes anklagade dotter befunnits i hafvande tillstånd förr än med nu ifrågavarande barn. Under sistl års sommar, såsnart hon af ett uppkommet allmänt rykte fått höra det Inger Helena skulle vara hafvande, hade hon frågat dottern härom ett par gånger; men Inger Helena hade bedyrat att så icke vore förhållande. Ehuru Inger Helenas kropp blef allt tjockare och tjockare, så att modern sjelf icke kunde antaga annat än att dottern verkligen var med barn, talade enkan Ruderberg icke vidare med Inger Helena rörande hennes tillstånd förrän i Januari månad, elfva dagar före hennes sedermera inträffade förlossning. Inger Helena nekade jemväl då att hon var hafvande. Vid sistnämnda tillfälle sporde enkan Ruderberg, med anledning af hvad hon genom allmänt rykte hört, Inger Helenas matmoder, Johanna Nilsdotter, om dennes man, Andreas Olsson, som sjelf icke var tillstädes och med hvilken

vt alldrig haft något samtal om Inger Helenas hafvandeskap, hvartill Johanna Nilsdotter svarade, att Inger Helena alls icke vore hafvande, utan blott onaturligen fettnat; dock hade Johanna Nilsdotter tillagt, "att hade hennes man varit ihop med Inger Helena Andreasdotter, hade han väl gjort detta i fyllan". Enkan Ruderberg hade, efter dessa dotterns, och dennes matmoders försäkringar, ansett sig icke ega skäl hafva någon vidare tillsyn å Inger Helena. Uppläst och vidkändt.

Sedan den tilltalade förmålt sig icke hafva något jäf mot Olena Dahlberg eller bestrida hennes hörande i hemmet utan den tilltalades närvaro, samt ej heller Rätten vid efterforskande kunnat finna någon jäfsaktighet hos henne, pröfvar HäradsRätten skäligt förordna, det skall Domhafvande, med två nämndemän infinna sig i Säm, för att låta Olena Dahlberg gå sanningsed och aflägga berättelse, hvartill Åklagaren skall blifva kallad; och uppskjutes emellertid ifrågavarande ransakningsmål till Urtima Ting den elfte ./. 11te ./. instundande Maj, kl 10 fm, under afbidan hvarå den tilltalade skall förvaras uti länets Cellfängelse, dit hon nu förpassas.

v278502.b3760.s745

Protokoll hållet vid Urtima Ting i Tanums Härad på tingsstället Hede, den 11 Maj 1858.

Närvarande:

Undertecknad, ordförande och t f Domare

Nämnd: Häradsdomaren Hans Hansson i Hallind, samt nämndemännen Johannes Hansson i Tofva, Andreas Magnusson i Rungstung, Andreas Jakobsson i Kalleby, Anders Larsson i Sifverbo, Alexander Larsson i Ek och Hans Månsson i Kärä.

No 1

I enlighet med Häradsrättens beslut den 19 sistlidne April wid innevarande års lagtima Winterting, antecknad under No 113 i då förda Dombok, företages nu åter ransakningsmålet angående Pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, häktad och tilltalad för foster läggande å lönn.

Allmänna Åklagaren, Kronolänsmannen A J A Strömberg, är härwid tillstädes, hwarjemte den tilltalade inställes af fängbevakningen. Protokollet wid sista ransakningstillfället uppläses och lemnas utan anmärkning, hwarefter Ordföranden tillkännagifver, att det deri beslutade vittnesförhöret med enkan Oleana Dahlberg i Säm den 20 i ofvannämnda månad försiggått. Det wid förhöret förda protokoll, hwilket nu jemväl uppläses, är så lydande:

"Protokoll hållet etc **Litt Säm**

I sin förut aflagda berättelse gör den tilltalade härefter följande tillägg. Några dagar efter barnsölet hos Husbonden Andreas Olsson under sistlidet års vår, hade Peter Olssons hustru och hans tjenstepiga, såsom wittnen i målet hörde Johanna Hansdotter och Olena Jonasdotter, kommit till en nära intill Andreas Olssons hemwist belägen brunn för att hemta vatten. Andreas Olsson war jemväl der ock Johanna Hansdotter började gräla på Andreas Olsson och förebrädde honom för hans förhållande till Inger Helena Andreasdotter. Andreas Olsson begaf sig derefter till en utbyggnad utanför stallet, men efterföljdes dit af Johanna Hansdotter, som äfven där fortfor att gräla på honom. Eftersom stallbyggnaden ligger nära intill ifrågakomna brunn, der Olena Jonasdotter stod, under det grälet pågick, tror den tilltalade säkert, att Olena Jonasdotter hörde allt hvad som dervid tilldrog sig. Den dag, då den tilltalade framfödde sitt barn, var Andreas Olsson hela dagen sysselsatt med att tröska säd på logen, hvilken är afskiljd från ladugården genom en mellanliggande lada, och han märkte ej att hon den dagen uppehöll sig i ladan. Deremot förmäler hon, under betygande, att hon förut icke erinrat sig denna omständighet, att under det hon påföljande dag, på sätt hon förut berättat, höll på att gräfva ned fostret i gödseln under golfvet i ladugården, såg hon att Andreas Olsson uppehöll sig i förenämnda lada, sysselsatt med att omflytta der befintlig halm. Ladan sammanhänges med ladugården, men är derifrån afskild genom en tillredd gles vägg, vid hvars ena ända dessutom är en glugg af omkring 7 quarters höjd och 5 quarters bredd. Ungefär snedt emot denna glugg befinnes den dörr för spillningens utkastande, midt framför hwilken den tilltalade gräfdde ned fostret, och det var just genom bemälda glugg hon såg Andreas Olsson. Huruvida den sistnämnde märkte den tilltalades wistande i ladugården och iakttog hwad hon der tog sig för, säger den tilltalade sig ej kunna bestämma, ehuru hon tager alldeles för gifwet, att han måste hafva sett både att hon war der och hwad som hon förehade. Den dag som den tilltalade framfödde barnet war Andreas Olssons hustru Johanna Nilsdotter ej hemma utan i något ärende bortgången till ett hemman, som heter Raftö. Angående denna Johanna Nilsdotters färd hade tal varit så väl några dagar förut som på morgonen nyssnämnda dag, men som Andreas Olsson, så widt den tilltalade har sig bekant, icke egde kännedom att hon war nära att föda, kan hon icke heller säga, om det var med avsigt som Johanna Nilsdotter företog sin färd just då. Efter Johanna Nilsdotters bortgång såg den tilltalade ej Andreas Olsson vidare den dagen, emedan han, såsom hon tyckte, med beräkning att ej träffa henne, var inne i stugan och åt, då hon uppehöll sig i ladugården. Angående förlossningen och deras inbördes förhållande till hwarandra hade, så widt den tilltalade minnes, ej något samtal varit emellan henne och Andreas Olsson, hvarken dagarne före eller efter förlossningen, men tre eller fyra dagar derefter enligt hvad den tilltalade will påminna sig om Lördagen, just som Andreas Olsson war färdig att resa till Grebbestad, hade han, på den tilltalades begäran, biträdt henne med att bära in en så vatten och derunder yttrat: "war det inte bra, att Johanna ej war hemma i onsdags". Då den tilltalade härpå svarade något, tillade han: "Du war väl mycket sjuk då" och när den tilltalade härtill genmälde, att han ej visste huru sjuk hon varit, hade han förklarar, såsom orden föllo: "att nog skönjde fruntimmernas ordningar", några vidare ord uttalades ej då emellan dem, emedan de under tiden hade inkommit i stugan med wattensåen ock han

omedelbarligen derefter anträdde sin resa. På särskilda af åklagaren framställda frågor gör den tilltalade sedermera följande ytterligare tillägg till sin berättelse. Vid ett tillfälle tidigt på sommaren sistlidet år, efter det hon känt att hon var hafvande men innan hon förmärkt att barnet lefde, hade Andreas Olsson frågat henne, om hon befann sig i hafvande tillstånd. Utan att hon härtill kan uppgifva någon anledning, försäkrar hon sig härpå hafva swarat, att hon ej visste det. Vid ett annat tillfälle sent på hösten, enligt hvad hon minnes, ungefär vid den tid då Andreas Olsson sådde sin sista råg och långt efter sedan den tilltalades förmärkt att barnet lefde, hade hon och Andreas Olsson ensamma sammanträffats i köket på Säm. Den tilltalade stödde sig derwid emot en i köket befintlig mjölsäck och Andreas Olsson hade då, utan att dertill uppgifva någon orsak, men sin mage temligen hårdt klämt henne mot säcken. Kort efteråt, när den tilltalade och Andreas Olsson skulle lyfta upp nämnde säck för att bära ut den, hade den sistnämnde håret tryckt säcken emot hennes mage. Den tilltalade hade derwid yttrat till Andreas Olsson att det gjorde ondt, men utan att de sedermera derom talade något vidare. Den tilltalade kände väl vid tillfället smärta af klämningarne, men säger att hon haft mest ondt af dem efteråt genom plågor i magen och ryggen. Efter nyssnämnda tillfälle kände hon aldrig barnet röra sig. Under den tilltalades hafvandeskap hade Andreas Olsson varit mycket strängare och hårdare emot henne än förut. Denna hans hårdhet yttrade sig egentligen på det sätt att han, i motsats mot hvad förut varit vanligt, i allmänhet ålade henne tungt arbete och samt lät henne bära wattensår och andra tunga bördor.

Andreas Olssons broder, förut i målet hörde hemmansegaren Peter Olssons i Säm, hwilken, enligt åklagarens tillkännagifvande, med anledning af fattighjonet Oleana Dahlbergs berättelse återigen blifvit inkallad, är personligen tillstädes och berättar: Det af förenämnda Oleana Dahlberg omnämnda slagsmål emellan honom och brodern Andreas Olsson säger han sig ej kunna vidare minnas, emedan hanwid tillfället war något upprymd, men han påminner sig bestämdt, att det förorsakades af ord vexling angående Andreas Olsson förhållande till tilltalade Inger Helena Andreasdotter. Med anledning af uppstådd osämja emellan hans hustru Johanna Hansdotter och Andreas Olsson säger han sig hafva wid att sedanre tillfälle förebrått Andreas Olsson detta under yttrande derjemte, att det war "Andreas' råa kona" som war orsaken till osämjan, men att Andreas Olsson härpå ej gifwit något swar utan i stället aflägsnat sig. När hans piga, förutnämnda Olna Jonasdotter, Kyndelsmässodagen hemtade watten hade hon wid brunnen påträffat Andreas Olsson och Inger Helena Andreasdotter samt dervid frågat den sistnämnda, hwar hon gjort af sin mage, men Inger Helena hade derpå ej lemnat något swar.

Åklagaren begär härefter uppskof med målet för att ånyo inkalla bemälda Olena Jonasdotter samt anskaffa vidare upplysning i målet och merå är nu ickeatt anteckna.

Med anledning häraf afkunnar HäradsRätten följande

Utslag

Ransakningen utställes att åter förekomma å 2dra rätttegångsdagen af instundande lagtima Sommaring, eller Onsdagen den 16 nästkommande Juni, då åklagaren bör åter infinna sig och hafva lagligen inkallat, ej mindre ofvanbemälda Olena Jonasdotter än äfven den tilltalades husbondefolk Andreas Olsson och hans hustru Johanna Nilsdotter, samt den tilltalades skall här inställas från Länets Cellfängelse, dit hon nu förpassas, för att derstädes under tiden hållas förwarad.

Som ofvan

På HäradsRättens vägnar:
J Heurlin

v278502.b3780.s749

Litt Säm

Vittnesförhör

Ransakningsmålet om häktade Inger Helena Andreasdotter

Protokoll, hållet i Säm den 20 April 1858.

Uti det hos Tanums Bullarens HäradsRätt anhängiga ransakningsmål emot pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, häktad och af Kronolänsmannen E J A Strömberg å tjenstens vägnar tilltalad för fosters läggande å lönn, har HäradsRätten under nu pågående allmänna Winterting genom beslut af sistl dag, antecknad i Dombaken under No 113, tillåtit att åldriga och bräckliga Enkan Oleana Dahlberg på Säm, hvilken blifvit af allmänna åklagaren åberopad till vitne med anledning af ett annat vitne Johanna Hansdotter berättelse, det Oleana Dahlberg skulle för henne omtalat sig hafva hört af den tilltalades egen moder att den tilltalade förut en gång varit hafvande men dolt sitt tillstånd och skaffat fostret undan, skulle få i sitt hem gå sanningsed och aflägga vitnesmål, hvartill Åklagaren skulle kallas.

Undertecknad, Domare i orten, med förra Nämndemännen Carl Fredrik Hansson i Säm och Olaus Svensson i Greby, inställer sig därför hos Fattighjonet, Enkan Oleana Dahlberg, uti hennes bostad i Säm; och är jämväl Kronolänsmannen Strömberg tillstädes.

Oleana Dahlberg, som oaktadt sin höga ålder befinnes vara vid fulla själsförmögenheter, får mottaga en kort upplysning om orsaken hvarför Domaren med nämnd och kronobetjänt sig hos henne infunnit; och sedan hon, - som förklarar sig icke sjelf afveta något jäfshinder, - fått aflägga vitnesed samt om dess viget erhållit påminnelse, försäkrar hon sig aldrig hafva haft ofvanstående, af Johanna Hansdotter omvitnade yttrande eller erfarit det allraringaste, som skulle kunna antyda på ett

föregående hafvandeskap hos den tilltalade. Härefter tillägger vitnet på frågor, som på åklagarens yrkande framställes: att under det vt några veckor i slutet af oktober och början af november sistl år såsom enkan, eller fattighjonet vistades i tilltalade Inger Helena Andreasdotters husbondes, Andreas Olssons i Säm hus, märkte vitnet att Andreas Olsson vanligen när han var af starka drycker ankommen, hvilket åtskilliga gånger hände, visade sig mycket kärlig emot Inger Helena samt klappade och smekte henne, jemväl så att hans egen hustru såg detta; men vitnet tyckte icke att Inger Helena var honom något ovanligt bevågen. Inger Helena Andreasdotter var tjock öfver magen, såsom hafvande qvinnor bukar vara, men sökte dölja sitt tillstånd genom bärande af flera kjortlar än hon eljest plägade. Vitnet tog emedlertid för gifvet af hvad vt såg och dessutom hört ett allmänt rykte förekomma, att Inger Helena vore hafvande, och tillsporde henne härom, men hon nekade förhållandet. Äfven med hennes matmoder, Hustru Johanna Nilsdotter, talte vt om Inger Helenas sannolika tillstånd; men också Johanna Nilsdotter försäkrade att vt misstoga sig. I samma ämne hade vt icke något språk med Andreas Olsson, men vt hörde andra, fremmande personer vidröra detsamma i hans och hans hustrus närvaro, hvarvid båda makarna visade sig ifråga att förneka Inger Helena Andreasdotters, att ? af hennes kropps utseende, för alla uppenbara hafvandeskap. Slutligen omtalar Oleana Dahlberg af sig sjelf, dels att, när Inger Helena Andreasdotters matmoder Johanna Nilsdotter i April månad sistl år led af de plågor, som föregångo hennes då inträffade barnaförlossning, vände Inger Helena sig till vitnet, som då såsom fattighjon hade sitt tillhåll hos Inger Helenas husbondes broder, såsom vittnen i detta mål hörda Peter Olsson i Säm, med fråga om icke vitnet trodde att Johanna Nilsdotter skulle dö i barnsängen, derå vt gaf nekande svar, hvarefter vidare yttrande i ämnet icke egde rum, dels att den dag då Johanna Nilsdotters nyfödda barn kristnades kort tid derefter och kristningskalas egde rum hos Andreas Olsson, hade dennes moder ? inkommit uti Peter Olssons stuga, der vt befann sig, och kallat på folk, för att åtskilja hennes båda nyssnämnda söner, Andreas och Peter, hvilka kommit ihop att slåss efter af Peter yttrad tillvitelse mot Andreas för brottsligt umgänge med pigan Inger Helena Andreasdotter.

Vitnesmålet, upprepadt utur Protokollet, vidkändes af Olena Dahlberg.

Protokollet öfver detta förhör skall till HäradsRätten inlemnas när ifrågavarande ransakningsmål på Urtima Ting den 11 instundande Maj, såsom redan är beslutadt, hos Rätten åter förekommer.

Som ofvan

På HäradsRättens vägnar

L Norin

v278502.b4190.s831

1858 den 16 Juni

No 30

Häktade Inger Helena Andreasdotter

I öfverensstämmelse med HäradsRättens beslut vid urtima ting den 11 sistliden Maj, antecknad under No 1 i då förda Protokoll, företages åter ransakningsmålet angående Pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, häktad och tilltalad för fosters läggande å lönn.

Allmänna Åklagaren, Kronolänsmannen E J A Strömberg, är tillstades, hvarjemte den tilltalade inställes af fängbevakningen.

Sista ransakningsprotokollet uppläses och lemnas utan annan anmärkning, än att den tilltalade, gjord uppmärksam på olikheter i hennes uppgifter angående den tid, då hon sista gången skall märkt att barnet hade lif, förklarar att den af henne vid sednaste förhöret omtalade händelse, hvarvid hon skola blifvit hamlad och illa handterad af sin husbonde och hvarefter hon icke vidare varseblifvit att barnet lefde, inträffat, icke wid den tid då husbonden sådde sin sista råg, utan efteråt och endast en eller par veckor före jul.

Sedan åklagaren tillkännagifvit, att han, till följd af HäradsRättens sista beslut, till idag inkallat den tilltalades husbondefolk, Andreas Olsson och hans hustru, Johanna Nilsdotter, samt förut afhörda wt Pigan Oleana Jonasdatter från Säm, och att dessa personer jemväl finnas här i tingsstället närvarande, förekalas och höres först Johanna Nilsdotter. På fråga huru hon kan säga sig ej hafva bemärkt det kärvänliga förhållandet emellan hennes man och den tilltalade, hwilket flera vittnen sett den förre iakttaga och gifwa prof på jemväl i hennes närvaro, svarar Johanna Nilsdotter endast, att hon aldrig warseblifvit något sådant förhållande. Tillspord huru det vore möjligt, att hon icke kommit underfund med att Inger Helena Andreasdotter war hafvande, då alla andra personer, som sett Inger Helena, märkete detta och bland dessa några äfwen sagt det till Johanna Nilsdotter, förklarar hon att hon nog iakttagit, att Inger Helena blifvit ovanlig tjock, men att hon ej bragdt sig derom och ej heller vidare gifvit derpå akt, sedan Inger Helena nekande beswarat hennes fråga om Inger Helena war hafvande. Denna Inger Helenas uppgift ansåg Johanna Nilsdotter sig hafwa haft så mycket mer skäl att anse för sanningsenlig, som Johanna Nilsdotter en gång under sistlidet års höst bland Inger Helenas kläder sett ett hennes lintyg wara nedblodadt såsom efter rening. Uppmanad att redogöra, om det varit af en blodt tillfällighet att hon varit borta från sitt hem just den dag, då Inger Helena blifvit förlöst, samt att upplysa om hon ofta brukar sålunda wara borta hela dagar, besvarar Johanna Nilsdotter sistnämnda fråga nekande och uppgifver vidare, att hennes ärende till Raftö varit att till en sin släkting Nils Hansson derstädes återbetala en summa penningar, som hennes man varit honom skyldig. Hon bortgick vid pass klockan åtta på morgonen och återkom ej förrän sent på aftonen. Hennes man hade icke varit säker om hon hittade till Raftö, hvilket blått ligger en mil från Säm. Slutligen yttrar, på gifven anledning, Johanna Nilsdotter, att hon wisseligen wid sin hemkomst från Raftö märkte att Inger Helena blifwit smalare och äfwen genast tillsporte henne derom, men att Inger Helena genmält: "att hon fått sina ordningar igen". Inger Helena Andreasdotter bestrider sanningen af Johanna Nilsdotters uppgift, att hafva wid ofwannämnda

tid sett något af hennes linnen nedblodadt, men erkänner deremot att, wid Johanna Nilsdotters återkomst från Raftö, hon på Johanna Nilsdotters fråga, huru det war med henne, swarat att hon fått sina saker tillbaka. På gifwen anledning föremäler Inger Helena Andreasdotter vidare: Andra veckan efter Påsken sistlidet år hade hon Tisdagen den 21 April wanlig rening, men sedermera hade hon icke rening före förlossningen utom en dag i andra veckan efter midsommar, då likwäl endast ett par eller tre droppar blod framkommo ur födslodelarna. Förut hade hon alltid haft sina reningar på bestämda tider. I nysnämnda andra veckan efter Påsk hade Andreas Olsson första gången köttsligt umgänge med henne, och dermed fortsatte de under hela sommaren äfwensom på hösten ända till dess han märkte att barnet lefde och omtalade detta för Andreas Olsson, hwilken derwid sade att, om så werkligen wore förhållandet, det icke war han som gjort henne hafvande. Redan förut hade hon berättat för honom att hennes rening upphört och han hade då bedt henne ej wara missnöjd med honom, emedan, såsom han uttryckte sig, hans hustru ej kunde lefwa länge och Inger Helena sedermera skulle få blifwa hans andra hustru.

Härefter förekallas och höres Andreas Olsson. Han förnekar fortfarande att någonsin hafva haft köttsligt umgänge med Inger Helena Andreasdotter eller hafva ens smekt henne. Angående det, som tilldragit sig under April månad nästlidet år och finnes uti protokollet för den 19 sistlidne April anfördt i wittnena Maria Christina Starnd och Christina Olsdotters berättelser, förklarar Andreas Olsson, att han ej kan erinra sig det minsta af hwad dessa wittnen uppgifwit om hans uppförande emot Inger Helena Andreasdotter, och att, hwad beträffar den omständighet att han skall inkommit, uppbärande byxorna med händerna, detta ej borde förefalla underligt, när han då förmodligen varit ute för att fullgöra ett naturbehof. Han hade visserligen märkt att Inger Helena under hösten blifwit owanligt tjock, men då hon inför hans hustru förnekat sig wara hafvande, hade han trott härpå utan att vidare tänka på hwad som kunde wara orsaken till hennes förändrade utseende. I slutet af Januari månad hade han tyckt sig se, att Inger Helena blifwit smalare, men som han af sin hustru fått höra, att Inger Helena för henne uppgifvit att detta kom sig deraf, att hon fått sina saker igen, hade han ej heller wid denna omständighet fäst någon vidare uppmärksamhet. Beträffande det af wittnet Olena Dahlberg i Säm omtalade uppträde emellan honom och hans broder Peter Olsson wid barndopet hemma hos honom under sistlidet års vår, uppgifver Andreas Olsson, att brodern utan föregången anledning fattat honom i kragen och ryckt sönder hans wäst samt derefter knuffat honom emot en vägg, men att ej något vidare dem emellan då förefällt. När Andreas Olsson dagen derpå tillfrågat brodern om orsaken till hans beteende wid barndopet, hade denne swarat, "att käringar sagt det Andreas nedsmittade sin äkta säng". I afseende på det i Protokollet wid sista ransakningstillfället omnämnda tilldragelse emellan honom och hans broders hustru, Johanna Hansdotter, förmäler Andreas Olsson, att Johanna grälat på honom för det han skulle lefwa i brottsligt umgänge med Inger Helena, men att han, såsom alldeles oskyldig, dertill, nekat. Att hans hustru Johanna Nilsdotter varit borta den dag då Inger Helena Andreasdotter befinnes hafwa födt sitt foster säger Andreas Olsson hafwa inträffat af en ren händelse. Emedlertid vore icke sannt att han låtit hustrun gå till Raftö med pengarne, derföre att han icke hittat dit; han kände vägen väl, men han hade sjelf velat blifva hemma för att få sysselsätta sig med tröskning. När han vid middagen samma dag inkommit för att äta, hade en hufvudkudde legat framme på en soffa och ett af hans barn uppgifvit, på hans fråga om orsaken, att Inger Helena legat på soffan. Det hade varit med anledning häraf, som han, när Inger Helena och han en stund sednare gått efter en så med vatten, frågat henne om hon wore sjuk, men som hon swarat, att hon endast haft ondt i hufvudet, hade han ej vidare brydt sig om henne utan begifvit sig genast tillbaka på logen der han hela förmiddagen arbetat och hwarest han sedermera uppehöll sig äfven hela eftermiddagen, fullkomligt okunnig om hwad som derunder tilldragit sig i fähuset. Hwarifrån han hwarken hört eller ens kunnat förnimma något ljud, emedan logen är derifrån afskiljd genom en mellanliggande lada. Andreas Olsson förnekar alldeles den tilltalades uppgift, att han sett, när hon gräft ned fostret under golfvet i ladugården. Utaf det i Protokollet wid sista ransakningstillfället omnämnda samtal, som Inger Helena Andreasdotter uppgifvit sig hafva haft med Andreas Olsson Lördagen efter barnets födelse vid hemtning af vatten, förklarar Andreas Olsson sig ej minnas det ringaste, och anser han omöjligt att han haft de af henne omnämnda yttranden, emedan han dertill ej egt någon anledning såsom okunnig om hennes hafvandeskap. Och påstår Andreas Olsson slutligen, att den tilltalades uppgifter, det han klämt henne imot en mjölsäck och pålagt henne tyngre arbeten under sednare tiden af hennes wistande hos honom, äro alldeles sanningslösa.

På fråga upplyser Inger Helena Andreasdotter, att hon ej gifvit något ljud ifrån sig under förlossningen, som skett omkring klockan 4 eftermiddagen och räckt högst 1 1/2 timma, samt att hon derefter genast återtagit sina wanliga sysslor och utan afbrott kunnat med dem fortfa.

Härefter höres Pigan Olena Jonasdotter från Säm, som vid ransakningen den 8 sistlidne Mars wittnat i detta mål. Hon erinras om wigten af sin redan förut aflagda ed och förklarar, uppmanad att meddela upplysning angående den här ofvan omnämnda träta som dagen efter barndopet hos Andreas Olsson skall wiód hans brunn hafwa uppstått emellan honom och Johanna Hansdotter, att hon icke kan erinra sig de ordalag, som derunder wexlats, men att hon häremot minnes att ordkastningen börjats af den anledning, att Johanna Hansdotter förebrått honom det han skulle lefwa brottsligt med Inger Helena Andreasdotter.

Uppläst ovh vidkändt

Åklagaren tillkännagifver, att han ej eger tillgång på vidare bewisning utan nödgas lemna målet i dess nuvarande skick till HäradsRättens pröfning, derwid han yrkar ansvar, ej mindre å Inger Helena Andreasdotter för det hon lagt foster å lönn, än äfven å hennes husbondefolk, Andreas Olsson och Johanna Nilsdotter, för det de försummat att, såsom deras pligt varit, vårda sig om henne för att hon ej finge tillfälle fullborda sin för alla uppenbara onda afsigt. De tilltalade hafwa ej något att andraga med anledning af dessa ansvarspåståenden; och som vidare icke förekomma, förständigär HäradsRätten att dess beslut skall meddelas å 4de rättegångsdagen eller fredagen den 18 dennes, då Andreas Olsson och Johanna Nilsdotter wid hemtningspåföljd böra åter tillstädeskomma i närvaro af Åklagaren, samt Inger Helena Andreasdotter, som under tiden kommer att förwaras i häradshäktet, skall åter inställas.

1858 den 18 juni

Då HäradsRätten ånyo företager det här ofwan antecknade ransakningsmål; tillstädeskomma Allmänna Åkl samt Andreas Olsson och Johanna Nilsdotter personligen, hwarjemte Inger Helena Andreasdotter från häktet upphemtad.

Inger Helena Andreasdotter förmäler, på fråga, att det af henne framfödda barnet hade hår och naglar jemte äfwen i andra afseenden syntes wara fullgånget.

På gifwen anledning upplysa Kronolänsmannen Strömberg och Kronorättaren Hans Månsson i Kärra, att den gödselsamling, hwaruti de af dem tillvaratagne benbitarne funnos nedgrävd, bestått utaf förmultnad halm, jord, sand och nötkreatursgödsel, som nedfallit genom ladugårdsgolfvet samt af kreaturs urin varir inmängdt.

HäradsRätten afkunnar följande wid enskild öfverläggning fattade

Beslut

HäradsRätten finner för ransakningens fullständighet af nöden att söka erhålla närmare upplysning angående i hwad mon det foster, tilltalade Inger Helena Andreasdotter framfödt den 27 sistlidne januari och hwilket hon uppgifver sig hafva följande dagen nedgrävt i en gödselsamling under Andreas Olssons i Säm fähus, kan antagas hafva hunnit öfvergå till förruttnelse på den korta tiden intill samma gödselsamlings genomsökande den 15 Februari. Denna frågas bedömande öfverlemnas till Provincialläkaren; och som i detta hänseende warder för honom nödigt känna hwad HäradsRättens undersökning uppdragit om det framfödda fostrets utbildning samt de ämnens beskaffenhet, hwari detsamma warit nedgräfdt, skall honom meddelas: att, hwad förra frågan eller om fostrets utbildning angår, skall, enligt Inger Helena Andreasdotter uppgifvits, samlagen mellan henne och den person, med hwilken allena hon försäkrar sig hafwa haft köttsligt umgänge, hafwa begynt i andra veckan efter Påsk sistl år, eller den vecka, som började med den 19 och slöt med den 25 April; att sedan, enligt hwad hon vidare förmält, hennes rening till wanlig ?kenhet inträffat tisdagen i samma vecka eller den 21 April, hon icke haft någon rening förr än efter hafwandetidens slut, med undantag af att i andra veckan efter midsommaren ett par, tre droppar blod förmärkts komma ifrån födslodelarna; att med beräkning från hennes förlossning eller ofvannämnda dag den 27 januari, och wanliga förhållanden skall afvelsen följaktligen hafwa timat wid nyssberörde tid, då Inger Helena Andreasdotter uppgifvit hennes köttsliga lefnadssätt begynts och hennes reningar upphört; att hon sagt sig hafwa i slutet af September allra först förmärkt lif hos fostret, med beräkning hwarifrån och under antagande af det hos förstföderskor, såsom Inger Helena Andreasdotter war, wanliga förhållande att hon icke genast kunnat urskilja orsaken till de rörelser i hennes kropp, som fostrets lif föranledt, tiden för afvelsen följaktligen jemväl blifwer den nyssnämnda; samt att på dessa skäl får antagas det Inger Helena Andreasdotters foster warit alldeles eller i det närmsta fullgånget, hwilket äfwen öfverensstämmer med den uppgift hon sjelf lemnat om det framfödda fostrets utseende, nemligen att det haft hår och naglar och uti inte hänseende förefallit annat än fullgånget; och att, beträffande gödselsamlingen, hwaruti fostret enligt hennes föregifvande skall blifwit nedgräfdt, denna bestått af förmultnad halm jemte jord, sand och nötkreaturs gödsel, allt inmängdt af kreaturs urin.

De frågor som skola göras Provincialläkaren Herr medicine Doktorn och Chirurgie Magistern J A Drougge, blifwa sålunda: huruwida möjligt är att ett alldeles eller i det närmsta fullgånget foster, om än det, såsom Inger Helena Andreasdotter uppgifwer att förhållandet warit, här warit dödt i moderlifvet omkring sju veckor, kan på en tid af sexton dagar, hwarunder det legat nedgräfdt uti en samling af ofwanbeskrifven gödsel, hafwa till den grad blifwit upplöst genom förruttnelse att ej mera deraf skulle finnas qwar, än de smärre stycken af ben utur hufvudet, som wid gödselsamlingens genomsökande blifwit hittade och uti Herr Doktor Drougges afgifna obduktionsprotokoll beskifwas ? eller – ifall nyssberörde fråga nekande besvaras, - om ens på denna korta tid de köttiga delarne af kroppen kunna hafwa hunnit till den grad angripas af förruttnelse, att de icke kunde vidare wara sammanhängande? eller i hwad mindre mon upplösningen må kunna antagas hafwa inställt sig ? samt om förberörde funne ben uppenbarligen äro efter att nyfödt, fullgånget menniskofoster ? -

Af denna anledning warder målet lemnat på nytt uppskof till den 17de instundande Juli klockan 11 förmiddagen, till hwilken dag yttrandet från Provincialläkaren skall infordas; och åligger tilltalade Andreas Olsson samt Johanna Nilsdotter att då ånyo närwara wid förut stadgat äfwentyr, äfwensom allmänna åklagaren till sin talans vidare utförande då eger återkomma; skolande under tiden Inger Helena Andreasdotter förwaras i Länets Cellfängelse, dit hon nu införpassas.

Fortsättning se No 99.

v284818.b130.s1227

1858 den 17 Juli

No 99

Fortsättn fr No 30

Jemlikt beslutet af den 16 sistlidne Juni, antecknad under No 30 i denna Dombok, påropas till vidare behandling ransakningsmålet angående pigan Inger Helena Andreasdotter från Säm, häktad och tilltalad för fosters läggande å lönn, samt hennes husbondefolk, Hemmanegaren Andreas Olsson och hans hustru Johanna Nilsdotter i Säm, tilltalade för det de icke tagit behörig vård om Inger Helena Andreasdotter, så att hon ej fått tillfälle utföra sitt onda uppsåt.

Sedan Krono åklagaren, Länsmannen E J Aströmberg sig anmält, inställes Inger Helena Andreasdotter fångbevakningen och tillstädeskomma Andreas Olsson samt hans hustru.

Från Provincialläkaren Herr Doctor Drougge aflemar åklagaren följande svar å Domhafvandens till honom med anledning af hvad uppskofsbeslutet innefattar aflåtna skrifvelse: **Bil W**

Med afseende på antagandet uti Provincialläkarens skrift, att råttor skulle hafva förtärt de mjuka delarna af Inger Helena Andreasdotters foster och bortdragit benen, yttrar Länsmannen Strömberg, att han finner detta alldeles osannolikt, dels emedan, såsom både han och Kronorättaren Hans Månsson redan intygat, intet spår förmärktes att gödselsamlingen hwaruti Inger Helena försäkrat sig hafva nedgräft fostret, blifvit rörd, och dels emedan, om råttor hade bortdragit benen, så skulle och de båda funna benstyckena hafva i kanterna visat märken efter råttbett, hwarigenom de blifvit frånskilda, hvilket dock icke varit fallet.

Inger Helena Andreasdotter bedyrar ytterligare att hon undandolt fostret på det sätt, hon redan uppgifvit, och att hon icke kan förstå, huru detsamma kunnat bortkomma.

Åklagaren förnyar sina ansvarspåståenden; och som vidare icke är att anföra, tager HäradsRätten saken under enskilt öfvervägande, hwarefter offentligen afkunnar följande

Utslag

Bilaga X

v284818.b210.s1243

Bil W

Till svar å de frågor Hr Häradshöfding L Norin till mig framställt angående Inger Helena Andreasdotters å lön lagda foster får jag nämna:

1o/Att, oakadt fostret legat dött i moderlifvet omkring sju veckor, det likväl icke till den grad kunnat öfvergå till förruttnelse att blott de funna benstyckena af hufvudet skulle återstå, hvarföre förhållandet endast kan förklaras på så sätt, att Råttor förtärt de mjuka delarna samt bortdragit benen.

2o/ Att hufvudskålsbenen, som blifvit funna, verkligen äro af ett fullgånget eller åtminstone nära fullgånget foster, intygas på förut aflagd enbetsed så sant mig Gud hjelpe till lif och själ. Grebbestad den 16 Juli 1858.

J A Drougge

Provincialläkare

v284818.b140.s1229

Bil X

Utslag

Enligt den förklaring, som utaf tilltalade Inger Helena Andreasdotter är ? afgifven, har hon blifvit hafvande af oloflig bebandelse med sin husbonde, Hemmanegaren Andreas Olsson på Säm, med hvilken hon på sådant sätt skola begynt sammanlefva i andra veckan efter Påsk sistl. år eller den vecka som började med den 19 och slöt med den 25 April; och sedan hon sitt tillstånd för ingen, utom Andreas Olsson, uppenbarat, utan tvärtom för flera, hvilka henne derom tillfrågat, förnekat, samt förmärkt lif hos fostret från slutet af September tills i första veckorna i December, här den 27 Januari, under det hon sig befunnit i husbondens fähus, födslosmärta oförmodadt påkommit och hon der i enslighet, efter en stunds förlopp, framfödt ett dödfödt foster, som hade naglar och hår och jemväl i andra hänseenden syntes fullgånget, hvarpå detsamma följande dagen, efter att hafva emedlertid legat gämdt under halm i fähuset, blifvit, inlindadt uti en gulrutig bomullsduk, af henne nedgräfdt under fähusgolfvet på en förut befintlig gödselsamling och med färsk gödsel öfverhöljdt.

Wid undersökning, som Her Provincialläkaren, Medicine Doctor och Chirurgie Magister J P A Drougge ? dagen derefter eller den 13 Februari anställt å Inger Helena Andreasdotter kropp, har han funnit henne hafva mjölk i bröstet, de hvita linier å

bukbeteckningen, som utmärka hafvandeskap, tydliga, gulgrönt slem ur vagina flytande och modernmunnen så öppen att toppen af pekfinger kunde deruti införas; på grund hvaraf han i afgifven och med edsförpligtelse underskrifven attest intygat, att Inger Helena Andreasdotter icke långt före besigtningen blifvit förlöst.

Hvid samma tillfälle, då Inger Helena Andreasdotter af Provincialläkaren undersöktes, har i ofvannämnda, af henne utvisade gödselsamling, som funnits bestå af förmultnad halm jemte jord, sand och nötkreatursgödsel, allt inmängdt af kreatursurin, ett noggrant sökande verkställt af Allmänna Åklagaren i detta mål Kronolänsmannen E J A Strömberg. och Kronorättaren Hans Månsson i Kärra för att finna fostret, men, ehuru icke kunnat förmärkas att gödselhopen varit rörd, ej något vidare påträffats, som kunnat vara efter det nedgräfdade fostret, än en ej tillvaratagen flik af en gul och röd bomullsduk, äfvensom tvänne ben, om hvilka Provincialläkaren yttrat att båda voro af ett människofoster samt det ena ett nackben och det andra ett venstra hjessben med de åt venstra fontanellen vettande vinklar nästan fullständigt utbildade., hvaraf syntes, att fostret varit antingen alldeles eller åtminstone nära fullgånget.

Andreas Olsson har bestridit Inger Helena Andreasdotters uppgift att han haft olofligt umgänge med henne; och har så väl han, som hans hustru Johanna Nilsdotter sagt sig väl hafva märkt Inger Helena Andreasdotters tilltagande tjocklek, men haft förlitande till hennes på fråga afgifna försäkran att hon icke vore hafvande, utan trott hennes förändrade utseende komma af annan orsak; hvarförutan Andreas Olsson bedyrat grundlösheten deraf, att, såsom Inger Helena Andreasdotter ock föreburit, han skola pålagt henne tyngre arbeten under hennes hafvandetillstånd än eljest, eller en dag i de första veckorna af sista December hårdt klämt hennes mage, deraf hon uppgifvit sig hafva fått plågor i rygg och mage och hvarefter fostret ej vidare skall röjt lif, äfvensom att han icke heller, hvarom Inger Helena Andreasdotter yttrat förmodan, ifrån en närbelägen lada varseblifvit hennes

förehafvande i fähuset, då hon nedgräfdade fostret. De i målet hörde vitnen, - bland hvilka, enär ansvarstalan jemväl föres emot Andreas Olsson och hans hustru, - den förres fader Olof Persson och broder Peter Olsson samt den sistnämndes hustru Johanna Nilsdotter, i anseende till den nära släktskapen, förklaras för återgångsvitnen, - hafva upplyst: Hustruarne Maria Christina Strand under Ahrendahl och Christina Olsdotter under Säm: att de i April månad sista år förmärkt en synnerlig kärlighet rådande emellan Inger Helena Andreasdotter och Andreas Olsson samt i deras förhållande iakttagit tilldragelser, som kunnat sammanstå med ett brottsligt umgänge. hvarförutan Christina Olsdotter då funnit Inger Helena Andreasdotter lida af åkommor, som åtfölja hafvandeskap; Drängen Anders Larsson på Säm: att han i slutet af Augusti eller början af September sista år funnit, att Inger Helena Andreasdotter började blifva tjockare än förut, och att han af denna anledning förnummit att flera andra personer gjorde och ett allmänt rykte förkunnat antagit henne vara hafvande; pigan Olena Jonasdotter på Säm: att hon i nästlidne Augusti månad märkt Inger Helena Andreasdotter vara hafvande och ännu i Januari funnit henne ovanligt tjock, men att Inger Helena Andreasdotter i slutet af sistnämnde månad varit smalare; Enkan Oleana Dahlberg på Säm och nyssbemälda Olena Jonasdotter: att Inger Helena Andreasdotter i sista Oktober eller November samt i nästförflutna Januari på tillfrågan nekat sig vara hafvande; samt Oleana Dahlberg serskildt: att vid tillfället, då hon frågat Inger Helena Andreasdotter om denna icke vore hafvande, Inger Helena burit flera kjortlar än vanligen, hvilket vitnet ansåg vara af henne med flit gjordt, för att söka dölja sitt tillstånd.

Detta med hvad mera ransakningen innehåller har HäradsRätten tagit i öfvervägande; och alldenstund häraf är styrkt att Inger Helena Andreasdotter blifven hafvande af oloflig beblandelse, detta ej uppenbart före födseln, utan tvärtom förnekat och bemödat sig dölja, sökt enslighet vid sjelfva födseln och framfödt ett antingen alldeles eller åtminstone nära fullgånget foster; fördens skull och ehuru skäl att misstro Inger Helena Andreasdotters försäkran, det fostret varit dödfödt, förefinnes dertill, att detsamma hvarken kunnat igenfås på det ställe, hvarest hon förmålt att det blifvit af henne nedgräfdt, eller ens någon sannolikhet än att det verkligen blifvit lagdt derstädes, dock som hon enständigt vidhållit sin uppgift och HäradsRätten följaktligen måste antaga att missfödsel skett; Alltså och i förmågo af 16 Cap 2§ MB, sådant detta lagrum lyder enligt K F den 20 Januari 1779, dömer HäradsRätten Inger Helena Andreasdotter att straffas med fängelse vid vatten och bröd i tjugofyra /24/ dagar.

Angående härnäst Kronolänsmannens yrkande om ansvar å Andreas Olsson och hans hustru Johanna Nilsdotter, för det de icke om Inger Helena Andreasdotter tagit föreskrifven vård, inhemtas af ransakningen, att detta hennes husbondefolk, ändock emot deras nekande uppenbart är att de visste henne hafvande vara, långt ifrån att visa den genom Kongl Förbudet den 12 Juli 1750 anbefallda menhet att hindra, det hon icke måtte i enslighet få framföda sitt foster och derigenom erhålla tillfälle att utöfva ett ondt uppsåt, understödt hennes brottsliga afsigter, ity att de alltid, lika med henne sjelfförnekat, att hon sig i hafvande tillstånd befann och i verksam mon bidragit att hon fått i enslighet vid födseln, hwars närhet icke kan hafva varit obekant för dem, sedan de sjelfva i sitt äktenskap haft många barn, så att de af Inger Helenas utseende jemte föregående omständigheter måst hafva förstått att hennes stund var för handen; och pröfvar HäradsRätten, med stöd af ofvanåberopade Kongl Förbud, jemfördt med 61 Cap 2 och 3 §§ MB, HäradsRätten rättvist döma Andreas Olsson och Johanna Nilsdotter, för det de på skyldighet uti ifrågavarande hänseende eftersatt, att straffas, Andreas Olsson med åtta (8) dagars fängelse vid vatten och bröd samt Johanna Nilsdotter med böter, Tio (10) daler silfvermynt eller Fem (5) Riksdaler Riksmünt, hvilka böter hon, om hon icke förmår dem gälda, skall afsitta med fängelse af nyssberörda slag i Fyra (4) dagar.

Beträffande det anspråk å ersättning för inställelse hos HäradsRätten, som blifvit gjordt af åtskilliga vid första ransakningstillfället hörda personer, finner HäradsRätten godtgörelse icke tillkomma någon annan, än vitnena Anders Larsson och Olena Jonasdotter, af hvilka den förre med Två Riksdaler och den sednare med En Riksdaler 50 öre Riksmünt skola förnötjas af Inger Helena Andreasdotter.

Kostnaderna i följd af Herr Provincialläkarens verställda undersökning och lösen för hans lemnade bevis skola, till det belopp, som afgifvande, behöriga, granskade räkningar komma att upptaga, äfven gäldas af Inger Helena Andreasdotter; men saknar hon härtill tillgång, utgår ifrågavarande ersättning af Allmänna medel.

Jemlikt 25 Cap 5§ RB varde HäradsRättens hållne ransakning och nu meddelade Utslag underställda Kungl Majts och Rikets Götha Hofrätts skärskådande och pröfning; Utan hinder hvaraf den med utslaget missnöjde eger frihet att deruti söka ändring genom besvär, som af klagande sjelf eller hans lagligen befullmäktigade ombud skola författas och till Kungl HofRätten inlemnas inom klockan tolf å trettionde dygn härefter, eller måndagen den sextonde /16/ instundande Augusti; och om Inger Helena Andreasdotter, hvilken under afbidan på Kungl HofRättens finande skall förvaras i länets Cellfängelse, dit hon kommer att införpassas, att söka ändring, må hon på besvärsskrift, till hwars författande K B i länet efter anmälan lemnar biträde, inom förenämnda tid till nyssbemäld myndighet ingifva genom Fängelsedirektören.

Afföres. Afträda.